

ΟΜΙΛΙΑ

του Προέδρου της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών

Δρ. Βασιλείου Ν. Πάππα

Κεντρική Εκδήλωση Εορτασμού 80 Χρόνων Ε.Μ.Σ. (1939-2019) Θέατρο Ε.Μ.Σ., Κυριακή 27 Οκτωβρίου 2019

Εξοχότατε Κύριε Πρόεδρε της Δημοκρατίας,

Κάθε χρόνο, η Θεσσαλονίκη μας εορτάζει: τη μνήμη του Πολιούχου της Αγίου Δημητρίου, την επέτειο της Απελευθέρωσης από τον τουρκικό ζυγό και το Έπος του '40. Φέτος όμως, για τους Μακεδόνες, μέλη της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, η γιορτή αποκτά έναν δικό της ξεχωριστό συμβολισμό και μια άλλη διάσταση.

Συμπληρώνονται 80 χρόνια από την ίδρυση της Εταιρείας μας. Ίδρυση ορόσημο της σύγχρονης ιστορίας της Θεσσαλονίκης και της Μακεδονίας κι έχουμε σήμερα την ύψιστη τιμή να παρίστανται ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Προκόπης Παυλόπουλος και ο πρώην Πρωθυπουργός της Ελλάδος κ. Κώστας Αλ. Καραμανλής ως κύριος ομιλητής.

Η περίσταση υπαγορεύει να επιχειρήσω μια σύντομη περιγραφή της ιστορίας και του έργου της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, αποτίοντας έτσι φόρο μνήμης και τιμής σ' αυτούς που εργάστηκαν στο παρελθόν για την επίτευξη των στόχων και της αποστολής της. Η ιδέα ίδρυσής της προήλθε από τον καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Αντώνιο Σιγάλα, ο οποίος, τον Απρίλιο του 1939, συγκέντρωσε επιφανείς Μακεδόνες της Θεσσαλονίκης στη Δημοτική Βιβλιοθήκη που στεγαζόταν στο μέγαρο της ΧΑΝΘ. Ανάμεσά τους οι καθηγητές του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Περικλής Βιζουκίδης, Στίλπων Κυριακίδης, Δημήτριος Σάντης και Μάξιμος Μαραβελάκης, ο Χαράλαμπος Φραγκίστας, ο τότε δήμαρχος Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνος Μερκουρίου, ο Νικόλαος Ανδριώτης, ο Χριστόφορος Νάλτσας και άλλοι αξιόλογοι (που θα μνημονευθούν στον υπό έκδοση επετειακό τόμο για τα 80χρονα της Εταιρείας), φθάνοντας μέχρι τους επί σειρά ετών θητεύσαντες Κωνσταντίνο Βαβούσκο και Νικόλαο Μέρτζο.

Οι 33 συνιδρυτές της Εταιρείας, μύστες της ιστορίας της Μακεδονίας και γνώστες των κινδύνων που αυτή διέτρεχε από το κίνημα του Πανσλαβισμού ήδη από τον 19^ο αιώνα, κατανοούσαν την ανάγκη ύπαρξης ενός Ιδρύματος που θα μελετούσε την ιστορία της Μακεδονίας στο πέρασμα των αιώνων, θεμελιώνοντας αδιαμεσολάβητη την αλήθεια και θα ανέτρεπε τους ανιστόρητους ισχυρισμούς των σλάβων-γειτόνων. Στις 29 Απριλίου συνέταξαν, ανέγνωσαν, ενέκριναν και προσυπέγραψαν το πρακτικό ίδρυσης της Εταιρείας.

Παρόλο τότε που οι ιστορικές συνθήκες ήταν δυσμενείς και τον ελληνοϊταλικό πόλεμο διαδέχθηκαν η γερμανική κατοχή και ο εμφύλιος πόλεμος, ο ακούραστος Γενικός Γραμματέας της Εταιρείας Αλέξανδρος Λέτσας ανέπτυξε επί μία δεκαετία πρωτοφανή δραστηριότητα για να συγκεντρώσει τα χρήματα που θα επέτρεπαν την ανέγερση του κτηριακού της συγκροτήματος, θεμέλιο και πνευματικό οχυρό του Ελληνισμού. Από τη σύστασή της και εξής πολλοί Μακεδόνες έσπευσαν να ενισχύσουν το όραμά της να λάβει σάρκα και οστά. Πρώτοι απ' όλους κατέθεσαν τον οβολό τους οι Ιερές Μονές Βατοπεδίου και Καρακάλλου, το 1939, μαζί με την ευλογία του Αγίου Όρους. Ακολούθησαν Δήμοι της Δυτικής, Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας, Σύνδεσμοι και Σωματεία, Πνευματικά Ιδρύματα ενώ δεν έλειψαν οι ενισχύσεις ιδιωτών.

Η ανταπόκριση ξεπέρασε κάθε προσδοκία.

Ανάμεσα στα ονόματα των μεγάλων ευεργετών της Εταιρείας συγκαταλέγονται ο Φίλιππος Δραγούμης, ο Σωτήρης Γκοτζαμάνης, οι Μητροπολίτες Αλεξανδρουπόλεως Σωφρόνιος και Ιερισσού και Αγίου Όρους Σωκράτης, η Βέρα Παπαηλιάκη, η Αλεξάνδρα Παραφεντίδου, και άλλοι πολλοί, ενώ δεν λείπουν και οι σύγχρονοι ευεργέτες όπως το ζεύγος Αλεξάνδρου και Θεούλας Καρούτα ο Νικόλαος Μάνος, ο Ναούμ Μπαμπατάκας, ο Αλέξανδρος Καρύπης, η Δόμνα Γούτα-Πλατή και η Οικογένεια Ι. Μανδύλα (Θεοδότη- Άρτεμις και Λάνα Μανδύλα).

Μετά από δεκαετή ιδρυτικό αγώνα, το πρώτο κτήριο της Εταιρείας θεμελιώθηκε το 1949 από τον Βασιλέα Παύλο, ο οποίος και εγκαινίασε τη λειτουργία του δύο χρόνια μετά, παρουσία της Βασίλισσας Φρειδερίκης, στις 18 Νοεμβρίου 1951. Την επομένη των εγκαινίων, ο Βασιλεύς θεμελίωσε και το δεύτερο, μεγαλύτερο και μεγαλοπρεπέστερο, κτήριο, που σχεδίασε ο αρχιτέκτονας Βασίλης Κασσάνδρας, τούτο εδώ το κτήριο του Θεάτρου της ΕΜΣ.

Σήμερα στο συγκρότημα των κτηρίων λειτουργούν Βιβλιοθήκη, η οποία περιλαμβάνει 83.000 τόμους, το Ερευνητικό Κέντρο Ι. Μανδύλας, υποστηριζόμενο από υποτρόφους ερευνητές, το Δίκτυο Επικοινωνίας Ομογενών Μακεδόνων (άλλοτε Κέντρο Αποδήμων Μακεδόνων) για τους αδελφούς μας της Διασποράς, η Πινακοθήκη, με συλλογή 1.000 περίπου έργων, το Βιβλιοπωλείο για τις εκδόσεις της Εταιρείας, το τμήμα Εκδόσεων, το τμήμα Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, καθώς και το ΚΘΒΕ που μισθώνει το κτήριο.

Το έργο της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών στήριξαν διαχρονικά πολλοί πρωθυπουργοί και πολιτικοί, όχι μόνο όσοι κατάγονταν από τη Βόρεια Ελλάδα. Ως παράδειγμα αναφέρουμε τους Πρωθυπουργούς Νικόλαο Πλαστήρα, Αλέξανδρο Παπάγο, Θεμιστοκλή Σοφούλη και τον Εθνάρχη Κωνσταντίνο Γ. Καραμανλή, ο οποίος στήριξε την Εταιρεία ως Πρωθυπουργός, ως πολιτικός και ως Μακεδών, παρακολουθώντας με ζωηρό ενδιαφέρον τη δραστηριότητά της.

Επί πρωθυπουργίας του, κατά τα έτη 1956 έως 1963, η εθνική αναγνώριση του έργου της Εταιρείας και της συμβολής της στην υπεράσπιση των εθνικών συμφερόντων της Μακεδονίας διατρανώθηκε όσο ποτέ άλλοτε. Όπως ο ίδιος είχε τονίσει σε ομιλία του το 1980, η επιστημονική δράση της Εταιρείας κάλυψε, μέχρι το 1974, *«ένα μεγάλο κενό, στην πολιτική, που το Κράτος άφηνε σ' ένα κρίσιμο εθνικό τομέα»*.

Κατά τη διάρκεια της 50ετούς πολιτικής του πορείας συνέχισε να στηρίζει το έργο της Εταιρείας και από άλλες θέσεις, όπως αυτές του Πρωθυπουργού (1974 – 1980) αλλά και ως Προέδρου της Δημοκρατίας (1980 – 1985). Υπό την αυτήν του την ιδιότητα συμμετείχε στους εορτασμούς των 40 ετών από την ίδρυση της Εταιρείας, κατά τους οποίους του απενεμήθη το χρυσό μετάλλιο της τεσσαρακονταετηρίδος της. Το 1990 η Εταιρεία ανακήρυξε τον Κωνσταντίνο Καραμανλή Επίτιμο Πρόεδρό της. Την περγαμηνή ανακήρυξής του την παρέλαβε ο ομώνυμος ανεψιός του και εταίρος μας, μετέπειτα Πρωθυπουργός της Χώρας, Κώστας Αλ. Καραμανλής.

Οι πρώτοι πόροι τους οποίους εξοικονόμησε η Εταιρεία από δωρεές επέτρεψαν την υλοποίηση των καταστατικών της δεσμεύσεων που είχαν σε πρώτη φάση ως κύριο στόχο την ανάδειξη της συμβολής των Μακεδόνων στους Αγώνες του Έθνους. Οι καρποί της εν λόγω επιδίωξης δεν άργησαν να φανούν. Πρώτο δείγμα γραφής αποτέλεσε η έκδοση του βιβλίου *«Οι Μακεδόνες εις τους υπέρ της ανεξαρτησίας αγώνας 1796-1832»*, του Ιωάννη

Βασδραβέλλη, το 1940. Ακολούθησε το βιβλίο του ίδιου «*Ιστορικών Αρχείων Βεροίας. Εκλογαί*» το 1942, στο οποίο δημοσιεύονται 91 ανέκδοτα έγγραφα που καταγράφουν πτυχές του δημοσίου και ιδιωτικού βίου των Ελλήνων κατά τα έτη 1595 έως το 1822. Αργότερα, η Εταιρεία αξιοποίησε τα διασωθέντα οθωμανικά αρχεία στη Μακεδονία και προέβη στην έκδοση του τρίτομου έργου «*Ιστορικά Αρχεία Μακεδονίας*».

Η Εταιρεία συνέχισε να ερευνά αρχεία, προκειμένου να αναδείξει την ιστορική αλήθεια για τη Μακεδονία. Το έπραξε παλαιότερα, το πράττει και σήμερα για το Μακεδονικό, ένα ζήτημα που ταλανίζει εδώ και ενάμισι περίπου αιώνες τις χώρες της νότιας Βαλκανικής, σε πολιτικό, διπλωματικό αλλά και ιστοριογραφικό επίπεδο. Τρεις πρόσφατες εκδόσεις της ΕΜΣ, οι οποίες στηρίχθηκαν στην έρευνα των αρχείων των Υπουργείων Εξωτερικών της Βουλγαρίας και της Σερβίας, τεκμηριώνουν, για πρώτη φορά, την πολιτική που άσκησαν οι κυβερνήσεις των χωρών Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας, την περίοδο 1950-1967.

Την ίδια πολιτική στηλίτευσαν με βαρυσήμαντες διαλέξεις τους από το βήμα της ΕΜΣ διαπρεπείς προσωπικότητες, όπως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και Ακαδημαϊκός Κωνσταντίνος Τσάτσος, και οι Ακαδημαϊκοί και ιστορικοί Κανελλόπουλος, Hammond, Σβολόπουλος, Γλύκαντζη-Αρβελέρ, Βακαλόπουλος, Ανδρόνικος, Ενεπεκίδης, Μουτσόπουλος, Λαούρδας, Πεντζοπούλου-Βαλαλά, Δεσποτόπουλος, Ταχιάος, Ευρυγένης, Παντερμανλής και πλήθος άλλων Δασκάλων.

Στο εκδοτικό έργο της Εταιρείας εντάσσονται και οι περιοδικές εκδόσεις της «Μακεδονικά» και «Ελληνικά», οι οποίες κυκλοφορούν από τα έτη 1940 και 1952 αντίστοιχα μέχρι σήμερα ανελλιπώς (συνολικά εκδόθηκαν 104 τόμοι), όπως και οι 337 αυτοτελείς εκδόσεις της Εταιρείας, εντασσόμενες στις σειρές «Μακεδονική Βιβλιοθήκη», «Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη», Εθνική Βιβλιοθήκη» και «Επιστημονικές Πραγματείες».

Η ρότα όλων αυτών των εκδόσεων παραμένει σταθερή. Μέσα σ' αυτά τα ντοκουμέντα της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, η βαθύτερη γνώση της ιστορίας της Μακεδονίας, η υπεράσπιση της ελληνικότητάς της, η πολύτιμη συνεισφορά στους υπέρ της ελευθερίας αγώνες του Έθνους, φυλάσσει πάντοτε άσβεστη την εθνική παράδοση και τις πνευματικές παρακαταθήκες των Μακεδόνων. Θα ήταν παράλειψη, εάν στο επιστημονικό έργο της Εταιρείας δεν επισημαίναμε την ίδρυση του

Ιδρύματος Μελετών Χερσονήσου του Αίμου και του Αρχείου Μακεδονίας τα έτη 1953 και 1954 αντίστοιχα.

Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι, το επιστημονικό έργο που ανέπτυξε η Εταιρεία στα 80 χρόνια της ύπαρξής της, την κατέστησε πρωτοπόρο στον Αγώνα προάσπισης των εθνικών συμφερόντων της Μακεδονίας, καθώς και τον κυριότερο φορέα για την έρευνα της ιστορίας της περιοχής. Η εθνική αποστολή της ήδη έχει κερδίσει τον σεβασμό και την αποφασιστική συνδρομή όλων των δυνάμεων του Έθνους αλλά και της Πολιτείας.

Αυτό προκύπτει και από τη συνεισφορά της στις τελευταίες εξελίξεις σχετικά με την ονομασία των Σκοπίων. Καθ' όλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την πρόσφατη Συμφωνία των Πρεσπών και των συζητήσεων της Ελληνικής Διπλωματίας με το κράτος των Σκοπίων, η Εταιρεία βρισκόταν σε επαγρύπνηση και αξιολογούσε τα διαδραματιζόμενα. Νωρίτερα, αλλά κι από την στιγμή που έγιναν γνωστά τα συμφωνηθέντα μεταξύ των δύο πλευρών, γνωστοποίησε τη θέση της με ψηφίσματα, ημερίδες, συνεντεύξεις και διαλέξεις και προέβη στην επιστημονική αποτίμηση της Συμφωνίας των Πρεσπών, αναλύοντας τα επιμέρους ζητήματά της.

Η ειδική επιστημονική Επιτροπή που ορίστηκε για την εξέταση του ζητήματος τεκμηρίωσε πολύπλευρα την άποψη πως η Συμφωνία των Πρεσπών είναι αρνητική για τα δίκαια της Μακεδονίας. Η αποτίμηση της Συμφωνίας έγινε αποδεκτή ομοφώνως από το ΔΣ, παρουσιάστηκε σε μια ειδική έκδοση, η οποία διανεμήθηκε στους Εκπροσώπους της Ελληνικής Βουλής, Αρχές και Φορείς στην Ελλάδα και στη Διασπορά, τυπωμένη στην Ελληνική και στην Αγγλική, και διαδόθηκε ψηφιακά προς πάσα κατεύθυνση. Καθιστώντας γνωστή την εναντίωση της Εταιρείας απέναντι σε οποιαδήποτε εκχώρηση του ονόματος της Μακεδονίας με γεωγραφικό ή άλλο προσδιορισμό. Ταυτόχρονα, η Εταιρεία διατύπωσε τις αντιρρήσεις και τις επιφυλάξεις της απέναντι στη χρήση των επιθέτων «μακεδονικός-ή» από τη γείτονα χώρα, στην εθνική ταυτότητα και στη γλώσσα.

Σε κάθε περίπτωση, η διαδικασία εφαρμογής της Συμφωνίας θα είναι μακρόχρονη και πολυεπίπεδη και προϋποθέτει εκ μέρους της Ελλάδας συνεχή εγρήγορση και ανάπτυξη αυστηρών και ευέλικτων μηχανισμών ελέγχου για την ορθή εφαρμογή της.

Δεν είναι όμως στόχος της σημερινής κορυφαίας επετειακής εκδήλωσης να αναλύσουμε τις διατάξεις της Συμφωνίας των Πρεσπών. Ως εθνικό όμως θέμα, που άπτεται των καταστατικών επιδιώξεων της ΕΜΣ,

θα εξακολουθεί να ευρίσκεται στο επίκεντρο των δράσεων και τα επόμενα χρόνια, ώστε ν' αποκρουστούν όποιοι κίνδυνοι εμφανιστούν στη νέα φάση που εισήλθε το Μακεδονικό Ζήτημα. Κατά τη γνώμη μας, η υπεράσπιση της ελληνικότητας της Μακεδονίας συνεχίζει ν' αποτελεί εθνικό στόχο. Γι' αυτό το λόγο η ΕΜΣ επεξεργάζεται με το επιστημονικό της επιτελείο και τα ερευνητικά της Προγράμματα μια στρατηγική, αυστηρά επιστημονική, προκειμένου να διασφαλιστεί, ότι κανείς δεν θα αλλοιώσει την ιστορία και τον πολιτισμό της Μακεδονίας μας.

Η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών παραμένει σταθερά προσανατολισμένη στην διασφάλιση της ειρήνης, της σταθερότητας και της προόδου στην ευρύτερη περιοχή και εκφράζει την αγωνία των λαών της να ζήσουν ελεύθερα και σε πορεία ισόρροπης ανάπτυξης.

Κλείνοντας, θα 'θελα ν' αναφερθώ στη συμπλήρωση 200 ετών από την Εθνική Παλιγγενεσία, επέτειο που η ελληνική Πολιτεία προετοιμάζεται να εορτάσει μεγαλοπρεπώς το 2021 και για την οποία, από το 2018, η ΕΜΣ έχει δημιουργήσει ερευνητικό Πρόγραμμα.

Θα ήθελα να επαναλάβω παρουσία Σας, κύριε Πρόεδρε της Δημοκρατίας, τα όσα ανέφερε ο τέως Πρωθυπουργός και Ακαδημαϊκός Παναγιώτης Κανελλόπουλος πριν από 35 χρόνια, σε ομιλία που εξεφώνησε στην Αίθουσα της Αρχαιολογικής Εταιρείας Αθηνών, παρουσία του τότε Προέδρου της Δημοκρατίας Κωνσταντίνου Καραμανλή, για τη συμμετοχή των Μακεδόνων στην Επανάσταση του 1821. Είχε πει:

Ωστόσο το κίνημα του Εμμ. Παπά καθυστέρησε την προέλαση των τουρκικών στρατευμάτων προς τη Νότια Ελλάδα. Εδώ έγκειται η συμβολή της επανάστασης αυτής στον Αγώνα και η επιτυχία της, ότι δηλαδή πρόσφερε χρόνο στους Έλληνες της Νότιας Ελλάδος να προετοιμάσουν και να ανδρώσουν καλύτερα την εκεί εξέγερσή τους. Γεγονότα που δεν φωτίστηκαν όσο θά 'πρεπε ως τώρα».

Επειδή στους προσεχείς εορτασμούς θα επισημανθεί η συμβολή των Μακεδόνων στην Επανάσταση του 1821, παρακαλώ κύριε Πρόεδρε, όπως προτρέψετε την Επίσημη Πολιτεία να υποστηρίξει την ΕΜΣ στην ανάδειξη αυτών των πτυχών της Επανάστασης του 1821.

Εξοχότατε Κύριε Πρόεδρε της Δημοκρατίας,

Αξιότιμε Κύριε Πρώην Πρωθυπουργέ,

Σεβασμιότατε Άγιε Μιλήτου κ. Απόστολε, Εκπρόσωπε της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου,

Σεβασμιότατοι Άγιοι Αρχιερείς,
Αξιότιμοι Εκπρόσωποι των Προξενικών Αρχών,
Άρχοντες του τόπου,
Αγαπητά Μέλη της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών,
Εκλεκτοί προσκεκλημένοι,

Ο εορτασμός της επετείου των 80 χρόνων από της ιδρύσεως της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, πέραν της ευκαιρίας που παρέχει να καταστεί γνωστό το τεράστιο πολυσχιδές έργο της, προσδίδει, μέσα από την επιστημονική θεμελίωση των επιχειρημάτων της, υψηλό διαχρονικό νόημα στην Ελληνικότητα της Μακεδονίας.

Εμείς, ως Διοίκηση, παρόντες και άγρυπνοι, υποσχόμεθα να συνεχίσουμε τον τίμιο Αγώνα μας, την ανεκτίμητη παρακαταθήκη των προκατόχων μας, με την ίδια εθνική ευαισθησία. Θα επιμείνουμε με πείσμα, όραμα και ασίγαστο πάθος, κατ' εξοχήν για τους νέους μας, στους οποίους οφείλουμε να κρατήσουμε ζωντανή και αναλλοίωτη τη γνώση της ιστορίας της Μακεδονίας μας.

Τα πρόσφατα γεγονότα που σχετίζονται με τη Συμφωνία των Πρεσπών πρέπει – μέσα από τις δράσεις της Εταιρείας - να αφυπνίζουν τα εθνικά μας αντανακλαστικά, ενάντια σε όσους επιβουλεύονται το παρελθόν μας. Αποτελεί εθνικό μας χρέος και οφειλή στην ιστορία του τόπου μας και στις γενιές που έρχονται.

Για μας, το δάκρυ του Μακεδόνα Προέδρου και Εθνάρχη Κωνσταντίνου Καραμανλή για τη Μακεδονία και η αποφασιστική στάση του πρώην Πρωθυπουργού της Χώρας και βουλευτή Θεσσαλονίκης Κώστα Καραμανλή στη Σύνοδο Κορυφής του ΝΑΤΟ στο Βουκουρέστι, αποτελούν ακαταμάχητα όπλα της αλήθειας.

Μια ανεξίτηλη ιστορική παρακαταθήκη στον αγώνα για τα Δίκαια της Μακεδονίας.

Το μέλλον όλων μας είναι η Πατρίδα.